

Andrzej Kansy
Towarzystwo Naukowe Płockie

„Socjalista” – czasopismo płockiej PPS na tle tradycji prasy socjalistycznej w Płocku

Streszczenie

W artykule omówiono biuletyn informacyjny „Socjalista” wydawany przez Płocki Okręg Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS). Czasopismo przedstawiono na tle tradycji prasy socjalistycznej w Płocku.

Słowa kluczowe: prasa w Płocku, prasa socjalistyczna

„Socialist” - Plock’s PPS magazine on the background of the tradition of socialist press in Plock

Summary

The article presents *Socjalista* [„The Socialist”], an information biulletin issued by the Plock branch of the Polish Socialist Party. The magazine is presented against the background of Plock’s socialist press tradition.

Keywords: press in Plock, socialist’s press

Tradycja prasy socjalistycznej w Płocku

Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej ma w Polsce długą tradycję¹. Pierwszym organem prasowym tej organizacji był „Robotnik”, który zaczął się

¹ O prasie PPS w latach 1897-1948 zob. m.in. Andrzej Paczkowski, *Prasa polska w latach 1918-1939*, Warszawa 1980; Jerzy Myśliński, *Polska prasa socjalistyczna w okresie zaborów*, Warszawa 1982; *Z dziejów polskiej prasy robotniczej 1879-1948*, pod red. J. Myślińskiego i A. Ślisza, Warszawa 1983; Andrzej Notkowski, *Pod znakiem trzech strzał. Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej w latach 1918-1939*, Kraków 1997; M. Żuławnik, *Polska prasa polityczno-informacyjna na Mazowszu Północnym w latach 1918-1939*, Warszawa 2011.

ukazywać nielegalnie w 1894 r.² Początkowo jego redaktorem naczelnym był Józef Stróżecki, a następnie Józef Piłsudski. Oprócz tego PPS na przełomie XIX i XX w. wydawała pisma lokalne w większych ośrodkach robotniczych, np. „Górnik”, „Łodzianin”, „Arbajter”, „Gazeta Ludowa”. Jak pisze Andrzej Notkowski, czasopiśmiennictwo socjalistyczne w województwie warszawskim rozwijało się słabo, a pozytywnie wyróżniał się jedynie ośrodek płocki³.

W 1906 r. w Płocku wydawany był „Brzask”, organ Okręgu Robotniczego PPS. Wychodził nielegalnie w formacie 23 x 18,5 cm. Ukazały się 3 numery pisma⁴. Powstały w wyniku rozłamu w partii Płocki Okręg Robotniczy PPS Frakcji Rewolucyjnej zdołał wydać w 1908 r. jeden numer pisma pod tym samym tytułem. Jego redaktorem był współpracownik Józefa Piłsudskiego, działacz PPS, Leon Wasilewski⁵. Czasopismo redagowane było w Warszawie, ale koncentrowało się na tematyce lokalnej. „Brzask” drukowano w Drukarni na Foksalu w Warszawie w formacie 30,5 x 22,5 cm⁶.

W latach 1915-1916 ukazywał się „Głos Robotniczy” Pismo Poświęcone Sprawom Robotniczemu, organ Komitetu Płockiego PPS Lewicy. Redaktorem naczelnym był Marian Pakulski⁷. Liczący 4 strony „Głos Robotniczy” pisany był ręcznie i powielany na hektografie⁸. Do zasadniczych celów redakcji należało integrowanie płockich robotników oraz ich edukowanie⁹. Na łamach pisma dominowały tematy ogólne. Mimo wyodrębnienia w strukturze numeru działu pt. *Z miasta*, tematyka płocka zajmowała tylko ok. ¼ powierzchni wszystkich numerów „Głosu Robotniczego”.

Podporządkowany PPS Frakcji Rewolucyjnej Związek Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej wydawał w Płocku czasopisma „Młodzi Idą” (1914-1915), a następnie „Znicz”. W 1918 r. ukazały się cztery numery pisma. W 1919 r. „Znicz” wznowiono jako dwutygodnik - przekształconego ze Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej - Związku Polskiej Młodzieży Socjalistycznej. Wyszły wówczas dwa numery pisma.

² Z. Kmiecik, *Prasa polska w Królestwie Polskim i Imperium Rosyjskim w latach 1865-1904*, w: *Prasa polska w latach 1864-1918*, pod red. J. Łojka, Warszawa 1976, s. 53-54.

³ A. Notkowski, *dz. cyt.*, s. 220.

⁴ *Bibliografia czasopism płockich 1810-1966*, oprac. L. Gołębiwska pod kier. Cz. Gutrego, cz. I, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1970, t. IX, z. 1, s. 137.

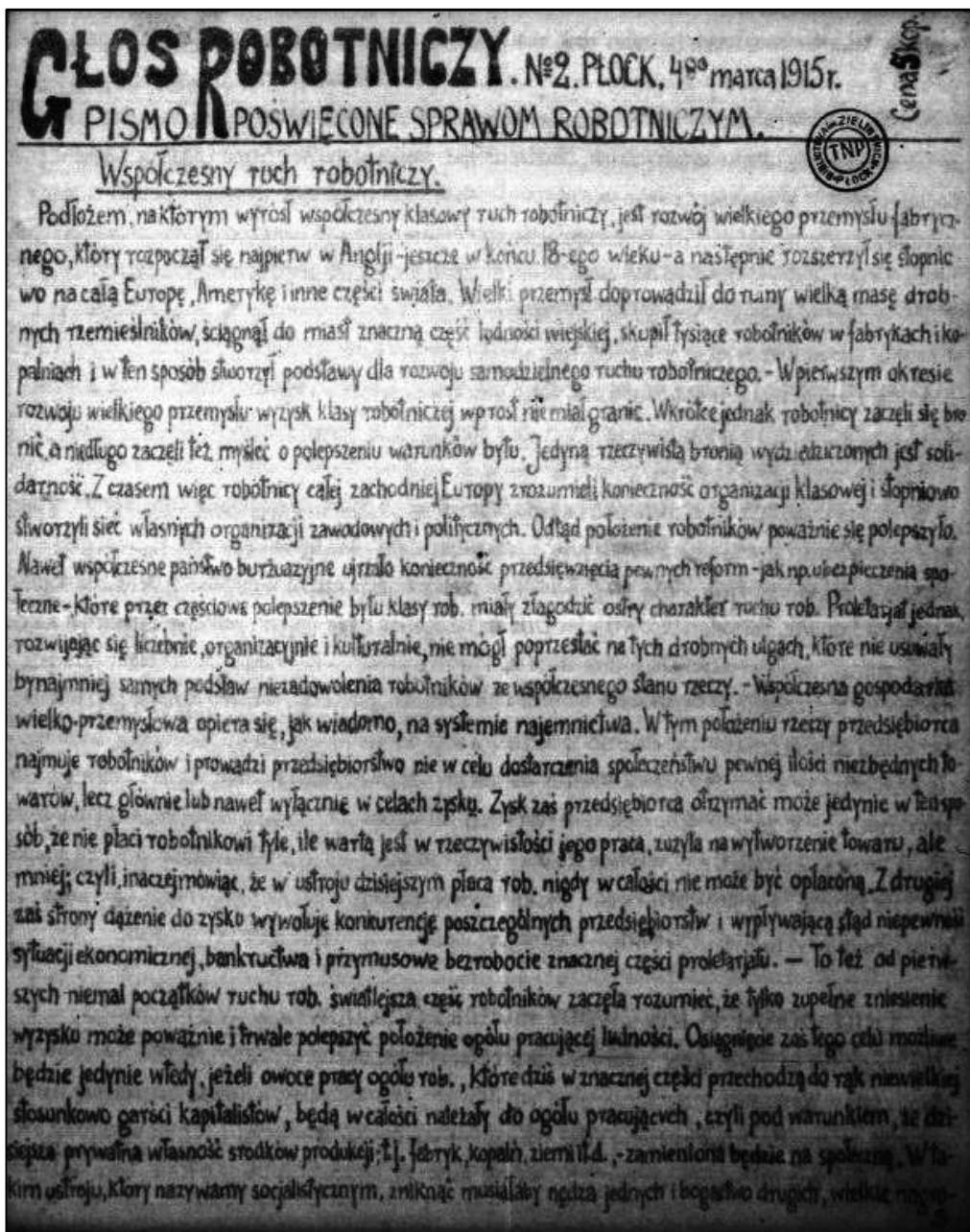
⁵ Na temat L. Wasilewskiego zob. M. Śliwa, *Leon Wasilewski – redaktor naczelny „Niepodległości”*, w: „*Niepodległość*” (1929-1939), pod red. P. Samusia, Płock 2007, s. 103-117.

⁶ *Bibliografia czasopism płockich...*, *dz. cyt.*, s. 137.

⁷ W.A. Koński, *Dwa wieki prasy płockiej*, t. 1 1810-1945, Płock 2012, s. 87.

⁸ *Bibliografia czasopism płockich...*, *dz. cyt.*, s. 144-145.

⁹ „Głos Robotniczy” 1915, nr 1, s. 1.

Ilustracja 1. „Głos Robotniczy” 1915 r.
Ze zbiorów Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Do ważnych płockich pism socjalistycznych należał tygodnik „Młot i Pług”, którego pierwszy numer ukazał się w styczniu 1919 r. jako organ Okręgu Płockiego PPS w Płocku. Redaktorem pisma był Emil Dudziński, od 1918 r. wiceprezydent Płocka. Zapoczątkowanie „Młota i Pługa” wiązało się z potrzebami kampanii wyborczej do Sejmu Ustawodawczego i po

wyborach pismo zostało zamknięte. „Młot i Pług” wznowiono pod redakcją Jana Mariańskiego we wrześniu 1922 r. w związku z wyborami parlamentarnymi. Wydano tylko 6 numerów pisma i 30 X przestało się ono ukazywać¹⁰.

Przez krótki okres, w latach 1925-1926, ukazywał się w Płocku miesięcznik „Nasze Jutro” redagowany przez Zygmunta Pekrula. Pismo zbliżone do ruchu socjalistycznego wydawał i redagował w Płocku Julian Wieczorek. Był to miesięcznik „Jedność”, wychodzący w latach 1936-1937¹¹.

Po zakończeniu II wojny światowej członkowie PPS wydawali w Płocku tygodnik „Robotnik Mazowiecki”. Czasopismo ukazywało się od 15 czerwca 1945 r. do 24 lutego 1946 r. Redaktorem naczelnym pisma była Matylda Kretkowska¹². Redakcja „Robotnika Mazowieckiego” mieściła się w Płocku przy ul. Kościuszki 6. Tygodnik drukowany był w Drukarni Państwowej w Płocku w formacie 47 x 31,5 cm. Jak pisze Adolf Panek, podstawowa funkcja pisma polegała na informowaniu, ale wykorzystywano je także do komunikowania partii z członkami i sympatykami. „Robotnik Mazowiecki” odegrał także ważną rolę w akcji werbunkowej, propagandowej i agitacyjnej w 1946 r.¹³

Ilustracja 2. Winieta „Robotnika Mazowieckiego” wydawanego w Płocku w latach 1945-1946.

Ze zbiorów Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego.

Do celów pisma należało m.in. mobilizowanie do odbudowy Płocka i Mazowsza ze zniszczeń wojennych, uświadamianie polityczne i społeczne. Z uwagi na rolniczy charakter ziemi mazowieckiej zamiarem redakcji było dostarczanie fachowej wiedzy rolniczej, ogrodniczej i pszczelarskiej¹⁴. Cele wychowawcze znalazły szerokie odzwierciedlenie na łamach pisma, natomiast poradnictwo rolnicze było reprezentowane w ograniczonym stopniu.

¹⁰ A. Notkowski, *dz. cyt.*, s. 220-221.

¹¹ *Tamże*.

¹² M. Bielak, J. Pawłowicz, *Znane-nieznane. Prasa niezależna na Mazowszu 1976-1989*, Warszawa 2010, s. 46.

¹³ A. Panek, *Niektóre uwagi o rozwoju organizacyjnym i działalności odrodzonej PPS w Płocku w latach 1945-1948*, „Notatki Płockie” 1979, nr 1, s. 8-9, 10.

¹⁴ „Robotnik Mazowiecki” 1945, nr 1 z 15 VI, s. 1.

W 1946 r. połączono organ PPS „Robotnik Mazowiecki” i „Jedność”, organ PPR, utworzono „Jedność Mazowiecką”. W oświadczeniu redakcji znalazło się następujące uzasadnienie:

„[...] Uważamy, iż należy uczynić wszystko, co przyczynić się może do skonsolidowania Narodu Polskiego, do zmobilizowania wszystkich sił społecznych do odbudowy i ukrzepienia naszej Ojczyzny. Dlatego też, Polska Partia Socjalistyczna po wspólnych konferencjach z bratnią Polską Partią Robotniczą, a następnie z pozostałymi demokratycznymi ugrupowaniami politycznymi istniejącymi na naszym terenie, a mianowicie: ze Stronnictwem Ludowym, Stronnictwem Demokratycznym i Polskim Stronnictwem Ludowym postanowiły zgodnie z wyżej wymienionymi założeniami podjąć wspólną pracę – pracę twórczej konsolidacji – na odcinku prasowym, informacyjnym i kulturalno-oświatowym”¹⁵.

Połączenie plockich pism można odczytać jako zapowiedź połączenia PPS z PPR, do którego doszło w 1948 r. W wyniku tego procesu powstała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.

W 1987 r. reaktywowano w Polsce PPS, nawiązując do tradycji organizacji istniejącej w latach 1892-1948 oraz wpisując się w działalność partii na emigracji¹⁶. Idea odtworzenia partii powstała w środowisku działaczy Grupy Politycznej „Robotnik” związanej z czasopismem Międzyzakładowego Robotniczego Komitetu „Solidarności” pt. „Robotnik”¹⁷. W zjeździe reaktywującym, który odbył się w Warszawie brał udział przedstawiciel Płocka, Jacek Pawłowicz, powołany na członka Centralnego Komitetu Wykonawczego odtworzonej PPS¹⁸. W roku następnym rozpoczęto wydawanie - nawiązującego nazwą i szatą graficzną do tygodnika wydawanego w Płocku w latach 1945-1946 - czasopisma pt. „Robotnik Mazowiecki”. Wychodzący nielegalnie tytuł, drukowany był w formacie A5, a następnie A4, początkowo metodą offsetową, a później na powielaczu i kserografie. Nakład pisma wynosił od 500 do 2500 egzemplarzy. Funkcję redaktora naczelnego pełnił Jacek Pawłowicz¹⁹. W 1989 r. osoby związane z pismem weszły w skład Tymczasowego Komitetu Krajowego PPS (TKK PPS), który był ugrupowaniem opozycyjnym w stosunku do PPS Rewolucji Demokratycznej

¹⁵ *Od Redakcji*, „Robotnik Mazowiecki” 1946, nr 9 z 24 II, s. 1.

¹⁶ Na temat reaktywacji PPS zob.: J. Wojnicki, *Partie socjaldemokratyczne w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2014, s. 87-96.

¹⁷ J. Pawłowicz, *Działania operacyjne wobec PPS w latach 1987-1990 w dokumentach Służby Bezpieczeństwa*, w: *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało?*, pod red. R. Spałka, Warszawa 2010, s. 361.

¹⁸ R. Chwedoruk, *PPS w latach 1987-1990. Działalność i myśl polityczna*, w: *Polska Partia Socjalistyczna. Dlaczego się nie udało?*, dz. cyt., s. 315-316. J. Pawłowicz, *Działania operacyjne...*, dz. cyt., s. 373. Zob.: J. Pawłowicz, *Nieznani bohaterowie. Leksykon opozycji antykomunistycznej w województwie plockim 1980-1989*, cz. II, Płock 1998, s. 44-47.

¹⁹ M. Bielak, J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 46.

i PPS związanej z Janem Józefem Lipskim. Proklamowano powstanie Porozumienia Prasowego PPS, w którym działały osoby m.in. redagujące „Robotnika Mazowieckiego” (Płock) i „Gazetę Jastrzębską” (Jastrzębie)²⁰. Działalność TKK PPS przejawiała się w szczególności w wydawaniu prasy partyjnej. Oprócz wymienionych wyżej czasopism wydawano także: „Warszawiankę” (Warszawa), „Falę” i „Proletaryat” (Lublin), „Naprzód – Pismo Siedleckiego Komitetu Robotniczego PPS” (Siedlce), „Iskrę” (Pionki), „Robotnika Świętokrzyskiego” (Kielce), „Robotnika Śląskiego” (Wodzisław Śląski), „Robotnika Trójmiasta” (Gdańsk). Oprócz tego ugrupowanie wydawało reprint londyńskiego „Robotnika”²¹.

Ilustracja 3. Winieta „Robotnika Mazowieckiego” wydawanego w Płocku w latach 1988-1989.

Ze zbiorów Biblioteki im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego.

We wrześniu 1988 r. płockiej PPS udało się wydać nielegalnie jeden numer pisma „Akcja”. Było ono adresowane do młodzieży. Redaktorem „Akcji” był Rafał Kruszyński. W skład redakcji wchodził też Jacek Pawłowicz²².

Pod koniec 1988 r., z inicjatywy grupy członków - powstałej w wyniku rozłamu w strukturach płockiej PPS²³ - zaczął wychodzić „Socjalista”, pismo Okręgowego Komitetu Robotniczego PPS Ziemi Płockiej. Jego redaktorem naczelnym był Zbigniew Poliński. Czasopismo ukazywało się nielegalnie do września 1989 r. Wyszło 7 numerów pisma. Drukowano je początkowo w formacie A4, a następnie A5²⁴.

²⁰ R. Chwedoruk, *dz. cyt.*, s. 344.

²¹ *Tamże*, s. 347.

²² M. Bielak, J. Pawłowicz, *dz. cyt.*, s. 9.

²³ Rozłam w PPS na PPS Rewolucję Demokratyczną i PPS związaną z Janem Józefem Lipskim nastąpił w 1988 r. W 1989 r. wyodrębniło się ponadto ugrupowanie Tymczasowy Komitet Krajowy PPS. Do zjednoczenia partii doszło w 1990 r. Zob. R. Chwedoruk, *dz. cyt.*, s. 340, 344, 348-355.

²⁴ M. Bielak, J. Pawłowicz, *dz. cyt.*, s. 54. Zob.: J. Pawłowicz, *Nieznani bohaterowie...*, s. 47.

„Socjalista” – pismo Okręgu PPS w Płocku

Do bogatych płockich tradycji prasowych PPS nawiązuje „Socjalista”, czasopismo, którego pierwszy numer ukazał się w Płocku w czerwcu 2014 r.²⁵

Ilustracja 4. Winieta „Socjalisty” Biuletynu Informacyjnego Okręgu Płockiego Polskiej Partii Socjalistycznej.

Podtytuł pisma wskazuje, że „Socjalista” jest Biuletynem Informacyjnym Okręgu Płockiego Polskiej Partii Socjalistycznej. Jak wynika z definicji biuletynu, wydawnictwa tego rodzaju zwykle pozbawione są cech stałych i nie są rejestrowane w urzędowych wydawnictwach bibliograficznych. Często były opatrywane klauzulą „do użytku wewnętrznego” i nie były zaliczane do prasy²⁶. Jednakże zgodnie z ustawą z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe biuletyny wchodzą w skład prasy²⁷. Omawiany biuletyn nie posiada numeru ISSN, ale posiada cechy stałe. Należą do nich m.in.: tytuł, winieta, skład redakcji, wydawca, wyodrębnione stałe rubryki, szata graficzna, objętość. Nie jest to też pismo jedynie wewnętrzne, albowiem wydawca prowadzi jego szeroką dystrybucję na terenie Mazowsza Północnego.

Zgodnie z typologią prasy Mariana Gieruli „Socjalistę” ze względu na status instytucjonalno-prawny należy zakwalifikować do prasy partii i stronnictw politycznych²⁸. Biuletyn wydawany jest na podstawie Statutu PPS, w którym uregulowano sprawy wydawnicze. Znalazły się tu m.in. zapisy o możliwości wydawania prasy partyjnej przez Rady Wojewódzkie i organizacje PPS za zgodą Centralnego Komitetu Wykonawczego i w uzgodnieniu z Radą Naczelną. Rada ma w swojej mocy powoływanie i odwoływanie redaktorów naczelnych pism²⁹. Myśl o powołaniu własnego pisma, które mogłoby propagować idee socjalistyczne i cele PPS zaistniała

²⁵ Błędnie wydrukowano rok ukazania się pierwszego numeru – 2012. Poprawka odręczna – 2014.

²⁶ *Encyklopedia wiedzy o prasie*, pod red. J. Maślanki, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1976, s. 33.

²⁷ Ustawa z dnia 26 I 1984 r. Prawo prasowe, art. 7, ust. 2.

²⁸ M. Gierula, *Polska prasa lokalna 1989-2000. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005, s. 97.

²⁹ Statut Polskiej Partii Socjalistycznej z 2003 r. ze zmianami w 2009 r. i 2012 r., rozdz. XIV, art. 73, 74.

w wyniku dyskusji zarządu Okręgu Płockiego PPS wiosną 2014 r. Zamierzeniem wydawcy było m.in. informowanie członków o sprawach organizacyjnych, kreowanie pozytywnego wizerunku lewicy patriotycznej, a także edukowanie członków i przypominanie im o historii i tradycjach PPS w Polsce i w Płocku. Zadaniem pisma miało być także przedstawianie założeń socjalizmu w odniesieniu do spraw gospodarczych, a także do kultury. W tytule pisma świadomie nie użyto wyrazu „robotnik”, co uczyniono w piśmie „Nowy Robotnik” wydawanym przez centralę PPS w Warszawie. Płockiemu wydawcy wydawało się to anachroniczne. Założenie „Socjalisty” odbyło się spontanicznie, nie rejestrowano go w Rejestrze Dzienników i Czasopism, nie starano się także o numer ISSN³⁰.

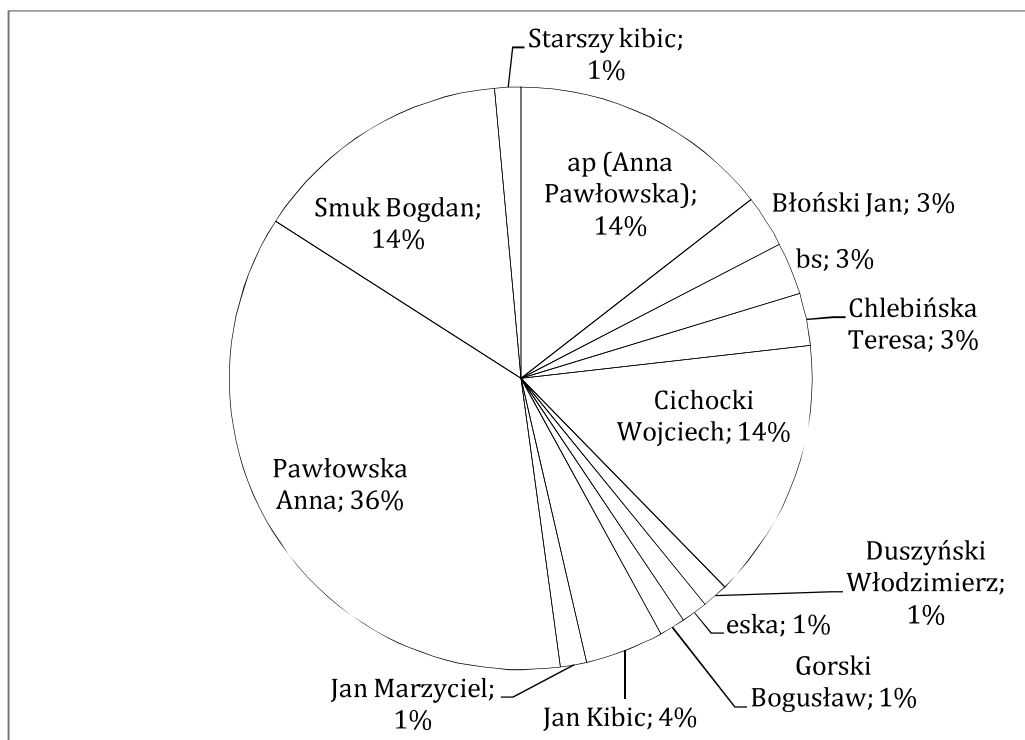
„Socjalista” ukazuje się na terenie Okręgu Płockiego PPS, który obejmuje Mazowsze Północne. Można więc zaklasyfikować czasopismo do prasy regionalnej. Redakcja pisma mieści się w siedzibie wydawcy, w Płocku przy ul. 3 Maja 18a. Funkcję redaktora naczelnego pisma pełni Anna Pawłowska. Jest ona odpowiedzialna za całokształt spraw wydawniczych: zajmuje się pozyskiwaniem tekstów, pracą redakcyjną, a nawet składem. Zespół redakcyjny nie jest wyraźnie określony. Na spotkaniach członków zarządu Okręgu Płockiego podejmowane są decyzje w sprawie zawartości numerów³¹. Od numeru 4 w stopce widnieje nazwisko autorki zdjęć, Małgorzaty Marciniak.

Autorami tekstów są członkowie partii i jej sympatycy. Główną autorką wypowiedzi zamieszczanych na łamach „Socjalisty” w latach 2014-2015 była A. Pawłowska. Jej teksty podpisane imieniem i nazwiskiem stanowiły 36% wszystkich. Jeśli dodać do tego 14% opublikowanych przez nią pod kryptonimem ap, daje to połowę wszystkich zamieszczonych wypowiedzi³².

³⁰ Wywiad z Wojciechem Cichoćkim, przewodniczącym Okręgu Płockiego PPS i Włodzimierzem Duszyńskim sekretarzem Okręgu Płockiego PPS w dniu 9 maja 2015 r.

³¹ *Tamże*.

³² Kryptonim potwierdzono podczas wywiadu z Wojciechem Cichoćkim, przewodniczącym Okręgu Płockiego PPS i Włodzimierzem Duszyńskim sekretarzem Okręgu Płockiego PPS w dniu 9 maja 2015 r.

Wykres 1. Aktywność autorów na łamach „Socjalisty”.
Źródło: opracowanie własne.

Aktywnością wykazywali się także Wojciech Cichocki i Bogdan Smuk, ich publikacje stanowiły po 15% wszystkich wypowiedzi zamieszczonych w wydanych dotychczas numerach.

Na łamach pisma zamieszczała swoje teksty Teresa Chlebińska, płocczanka, absolwentka Uniwersytetu Łódzkiego, nauczycielka historii w Zespole Szkół Ekonomiczno-Kupieckich w Płocku. Wśród autorów związanych z redakcją doświadczenie dziennikarskie posiadał jedynie Włodzimierz Duszyński, dziennikarz i redaktor naczelny płockich gazet lokalnych³³. Redaktor naczelna oraz autorzy swoją pracę wykonywali społecznie, nie pobierając za nią żadnej gratyfikacji.

W żadnym z numerów Biuletynu „Socjalista” nie zamieszczono tekstu od wydawcy, czy od redakcji, w którym określono by program. Zamiast tekstu wstępnego na pierwszej stronie pierwszego numeru zamieszczono wypowiedź Wojciecha Cichockiego, przewodniczącego Okręgu Płockiego na temat celów

³³ Włodzimierz Duszyński - dziennikarz „Tygodnika Płockiego w latach 1980-1982, redaktor naczelny „Nowego Tygodnika Płockiego” w latach 1990-1996 i prezes zarządu Przedsiębiorstwa Wydawniczo-Reklamowego „Tygodnik Płocki” w latach 1990-1996. W latach 1996-1998 wydawca i redaktor naczelny „Płockiego Magazynu Sportowego”. W 1996 r. redaktor naczelny „Dziennika Mazowieckiego”. W 2002 r. redaktor pisma Sojuszu Lewicy Demokratycznej „Socjaldemokrata Płocki”.

PPS. W tekście odwołano się do tradycji partii sięgającej 1892 r. Przywołano także nazwisko Józefa Piłsudskiego, który jawi się na łamach pisma jako patron. Jego wizerunek umieszczono w winiecie, był on także bohaterem licznych wypowiedzi na łamach pisma. Imię J. Piłsudskiego nosiła też wyborcza inicjatywa PPS – Komitet Wyborczy Wyborców Partii Józefa Piłsudskiego w wyborach samorządowych w 2014 r. Ponadto w otwierającym numer tekście wyartykułowano socjalne hasła partii. Domagano się Polski socjalnej w socjalnej Europie, pracy, wyższych zarobków i emerytur oraz likwidacji problemów bezdomności. Sprzeciwiono się zmniejszeniu godzin na nauczanie historii Polski w szkołach, czego konsekwencją jest, zdaniem autora, wynarodowianie młodego pokolenia Polaków. Zwrócono uwagę na niedostatki w służbie zdrowia. Przeciwstawiono się liberalnym ideom taniego państwa. Domagano się swobody politycznej oraz wskazano, że w związku z opanowaniem mediów przez siły liberalne cenzura została zastąpiona autocenzurą, która tłumi prawdę i wolność³⁴.

„Socjalista” ukazuje się nieregularnie co 2-3 miesiące w formacie A4. Częstotliwość wydawania pisma uzależniona jest od posiadania środków na druk. Pochodzą one ze źródeł prywatnych. Nakład pisma wynosi 3000 egzemplarzy, jednakże numer 3, wydany w związku z wyborami samorządowymi w listopadzie 2014 r. został wydrukowany w 5000 egzemplarzy. Biuletyn drukowany jest na papierze kredowym w kolorze. W szacie graficznej dominuje kolor czerwony. Wydawca nie ujawnia miejsca druku „Socjalisty”, gdyż - jego zdaniem - mogłoby to wpłynąć negatywnie na uzyskiwanie innych zamówień przez drukarnię³⁵. Czasopismo rozpowszechniane jest bezpłatnie i nie zawiera reklam. Dystrybucja prowadzona jest na terenie całego Mazowsza Północnego, ale najwięcej egzemplarzy rozchodzi się w Płocku i w Sierpcu. „Socjalista” wykładany jest w miejskich instytucjach i placówkach, które wyrażą na to zgodę. Pismo wysyłane jest do centrali partii, do jej ośrodków, do członków, a także do siedzib wszystkich biur partii politycznych z terenu Płocka i Mazowsza Północnego. Odbiorcami są członkowie PPS oraz jej sympatycy. Wielu czytelników zgłasza się po egzemplarze bezpośrednio do siedziby wydawcy.

Pismo zawiera niewielką liczbę wypowiedzi obrazowych, od jednego do trzech zdjęć. Zajmują one od ok. 0,5 do ok. 4% w numerze. Wyjątkiem był numer 3, wydany w związku z wyborami samorządowymi w 2014 r., który zawierał zdjęcia kandydatów na radnych. Fotografie stanowiły prawie 7% powierzchni numeru.

³⁴ W. Cichocki, *Jakie były i są cele Polskiej Partii Socjalistycznej?*, „Socjalista” 2014, nr 1, s. 1.

³⁵ Wywiad z Wojciechem Cichockim ..., *dz. cyt.*

Już od pierwszego numeru plockiego biuletynu PPS zauważalne jest dążenie redakcji do strukturyzacji zawartości. Utworzone na początku działy były kontynuowane, a od numeru drugiego pojawiły się nowe. Można wśród nich wyróżnić działy, w których zamieszczane są treści przybliżające tradycję socjalistyczną. W dziale *Założyciele Polskiej Partii Socjalistycznej*, który występuje od numeru drugiego, przybliżono postacie Józefa Piłsudskiego, Aleksandra Dębskiego, Bolesława Antoniego Jędrzejowskiego, Witolda Jodko-Narkiewicza i Stanisława Mendelzona. *Z kalendarium PPS* to dział, który zawiera podstawowe informacje o kształtowaniu się i działalności partii. Dział ten istnieje od pierwszego numeru. Do stałych działów należą też *Ploteczki*. Zamieszczane są tutaj krytyczne wypowiedzi na temat sprawujących władzę w Płocku. Czasopismo zawiera także kącik sportowy, poświęcony drużynie piłki nożnej Wisły Płock. W związku z napływającą korespondencją, utworzono dział *Listy do redakcji*, w którym publikowane są nadsyłane wypowiedzi odbiorców identyfikujących się z ideami przedstawianymi w piśmie.

Na łamach „Socjalisty” dominuje tematyka polityczna. Nawet w sportowej rubryce można odnotować wypowiedzi krytyczne pod adresem rządzącej w Płocku Platformy Obywatelskiej³⁶. Pierwsza strona okładki poświęcana była zwykle tematom ogólnym, najistotniejszym z punktu widzenia partii. Poruszano tu kwestie celów i zadań organizacji.

Polityczne funkcje mediów obejmują: 1) kształtowanie opinii publicznej, 2) wyrażanie interesów, 3) socjalizację odbiorcy, a także 4) komunikację wyborczą³⁷. W omawianym biuletynie funkcja kształtowania opinii publicznej polega na dostarczaniu odbiorcom faktów oraz opinii, które mogą wpływać na kształtowanie woli społeczności lokalnej. Przedstawianie aktualności haseł socjalistycznych oraz odczytywanie politycznej rzeczywistości lokalnej w sposób krytyczny obliczone jest na uzyskanie legitymizacji społeczności lokalnej. Funkcja artikulacyjna, polegająca na wyrażaniu interesów politycznych wydawcy, również obecna jest w działalności „Socjalisty”. Redakcja wskazuje na konkretne problemy istotne dla społeczności lokalnej i przekazuje je opinii publicznej, a w konsekwencji władzom samorządowym. Na łamach pisma realizowana jest funkcja socjalizowania odbiorców. Przejawia się ona w uczeniu odbiorców rozumienia zasad działania systemu politycznego, a w szczególności przygotowania ideologicznego do występowania w roli członka partii. W omawianym piśmie daje się ponadto zaobserwować funkcję komunikowania wyborczego. Szczególnie uwidocznilo się to

³⁶ Jan Kibic, *Dlaczego nie będzie awansu do Ekstraklasy w piłce nożnej*, „Socjalista” 2014, nr 2, s. 8; ap, *Wisła Płock. Dramat*, „Socjalista” 2015, nr 7, s. 8. Wisła Płock jest spółką akcyjną, której właścicielem jest Miasto Płock.

³⁷ S. Michalczyk, *Polityczne funkcje mediów*, w: *Władza. Media. Polityka*, pod red. M. Gieruli przy współpracy M. Wielkopolskiej-Szymury, Katowice 2006, s. 190-193.

w numerze wydanym w związku z wyborami samorządowymi w 2014 r. oraz wyborami parlamentarnymi w 2015 r.

Płocki „Socjalista” to jedyne pismo PPS wydawane poza Warszawą. Wprawdzie organizacja wydaje w stolicy pismo elektroniczne „Nowy Robotnik”, a także „Informacje. Biuletyn Centralnego Komitetu Wykonawczego PPS”, ale nie są one wydawane regularnie i z niewielką częstotliwością. Można zatem stwierdzić, że podobnie jak to miało miejsce na początku XX w., także i na początku XXI w. w inicjatywach wydawniczych PPS zdecydowanie wyróżnia się ośrodek płocki.

„Socjalista” wpisuje się w 110-letnią tradycję czasopism PPS w Płocku. Stanowiły one ważne narzędzie informacyjne, propagandowe i agitacyjne. Wypełniały cele polityczne oraz edukacyjne. Skupiały wokół siebie ludzi zaangażowanych w realizację socjalistycznej i niepodległościowej idei.

Autor

Andrzej Kansy – doktor nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, członek i pracownik Towarzystwa Naukowego Płockiego, adiunkt w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku.